

Протокол № 2
засідання науково-методичного семінару
кафедри української мови і літератури
«Актуальні питання філології та лінгводидактики»
від 28 жовтня 2020 року

Присутні: всі члени кафедри української мови і літератури.

Стейкхолдери: **С.О. Гончаренко**, учитель української мови і літератури
Сумської ЗОШ І-ІІІ ст. № 15 імені Д.Турбіна

Н.П. Пономаренко, викладач Машинобудівного коледжу СудУ.

Порядок денний:

1. Література у зв'язках із музикою: аспекти синтезу.

Слухали: Проф. **Л.М. Горболіс** доповіла членам науково-методичного семінару кафедри про літературу у зв'язках із музикою: аспекти синтезу. Зокрема, зазначила, що теоретичним аспектам питання «література – музика» присвячували свої студії К. С. Браун, А. Гір, Г. В. Грубер, А. Геймей, С. П. Шер та ін. Дослідники зауважують різноманітність зв'язків між літературою і музикою, що стосуються трьох розмежованих одна від одної головних сфер: музика і література, література в музиці й музика в літературі, виокремлюють словесну музику, музичні структури і техніку, вербальну музику. Про парадигматичний і синтагматичний рівні тексту йдеться у працях А. Гіра.

Доповідач зауважила, що інтерес до цієї наукової проблеми в сучасному українському літературознавстві підтверджують такі праці: «Партитура роману» (Львів, 2014) С. Маценки, у якій авторка на матеріалі німецької культури масштабно висвітлила процес узаємодії літератури й музики; «Метамистецтво: словник досвіду термінотворення на межі літератури й музики» (Львів, 2017) С. Маценки, де запропоновано дефініцію низки понять, що охоплюють площину контактів літератури й музики; збірник праць «Музична фактура літературного тексту: інтермедіальні студії» (Львів, 2017), де розглянуто текстуальну реалізацію музики в художній літературі, окреслено багатоаспектний діалог літературного слова й музики, наслідком якого є оригінальні музико-літературні феномени. Слушно виокремити праці літературознавців на «джазову тематику», де представлено дослідження міжмистецького діалогу джазового мистецтва та художньої літератури: збірник інтермедіальних студій «Літературно-джазові імпровізації» (Львів, 2019) та ін. Активність українських учених пояснюється найперше тим, що естетика джазу

стала актуальною стратегією творення художніх текстів Ю. Гудзя, І. Лучука, Г. Костенко.

Горболіс Л.М. звернула увагу членів семінару, що від початку ХХ ст. й до сьогодні (коли в українському письменстві презентовано героя зі складним психосвітом, оновлюється арсенал художніх засобів та прийомів, художньо освоюються ідеї провідних учених – психологів, філософів, соціологів, культурологів та ін.) активізується залучення музики в літературний твір на проблемно-тематичному, образотворчому, сюжетотворчому, жанровому та інших рівнях – твори «Valse melancolique» О. Кобилянської, «Діточа грудь у скрипці» М. Яцківа, «Над морем» Лесі Українки, «Клоун» В. Корнійчука, «Акордеон» М. Жулинського тощо. І. Франко у тактаті «Із секретів поетичної творчості» присутньо увиразнює можливості інтерпретації складних літературних текстів на всіх рівнях (зовнішньому, підтекстовому, внутрішньотекстовому). Скажімо, ритмомелодійні основи в новелі «Intermezzo» М. Коцюбинського, вчування протагоністів у романах «Криничар», «Вічник», «Горянин» М. Дочинця в ритм природи розгортає й урізноманітнює концепцію героя, скеровує її потрактування у відповідне русло: ритм природи – ритм твору – ритм персонажа, художня парадигма самотності, самодостатність протагоніста. М. Коцюбинський в «Intermezzo» музикалізує фрагменти новели, протиставляючи місто природі, підсилюючи терапевтичну функцію природи за допомогою гармонії звуків, підкреслюючи вразливість душі героя, який уміє чути вітер, поле, голос колосків. Тривалість тиші і її значеннєвість для відновлення емоційного стану заявлена в епізоді приїзду головного героя «Intermezzo» з міста додому: «Я зачиняю двері... От я і сам. Навкруги ні душі. Тихо й безлюдно <...> Ти хотів тиші й безлюддя – і тепер маєш» [153, с. 299]. Це можливість заглибитися героєві в себе, спробувати досягнути глибинні психічні процеси.

І. Франко конкретизує переваги літератури над музикою в зображенні тиші, наголошуючи: «Pianissimo, котрим музика звичайно маркує тишу, має те до себе, що рівночасно малює лагідні чуття, неясні мрії і ніяк не може малювати таких внутрішніх драм тиші, які часто малює поезія. От тим-то музика, що має претензію малювати людські думки, внутрішню боротьбу різних сил нашої душі, навіть різних пристрастей, тобто музика, що силкується вдертися в властиву домену поезії, наперед засуджена на невдачу» [286, с. 95].

Виступили: Доц. **О.М. Рудь** зазначила, що думку І. Франка слушно проілюструвати промовистим фрагментом кіноповісті О. Довженка «Земля», де спричинене смертю сина Василя глибоке мовчання його батька Опанаса майстерно реалізовано оператором Д. Демуцьким і потужно увиразнено за допомогою супроводу сучасного етно-хаос гурту «ДахаБраха» – тиша понад хвилину, доволі інформативна, декодує стан, настрій героя, трагізм ситуації та ступінь травмованості батька, який утратив сина. Ця мовчанка умотивовує подальші дії Опанаса, пояснює його лінію поведінки та обґрунтовує рішучість героя. Отже, слушно говорити про смислотворчу роль тиші в кіноповісті.

Виступили: **Л. М. Карпенко**, заступник директора з навчальної роботи Лебединського педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка, зазначила, що питання

про багаторівневі контакти літератури й музики на сьогодні все ще залишається актуальним, що засвідчують низка праць: про методологічні основи вивчення взаємозв'язків літератури й музики йдеться в статті Т. Шевчук. Різні аспекти «музичності» досліджено у творчості Лесі Українки, Б. Лепкого, М. Яцківа, Олександра Олеся, І. Сенченка, Г. Чубая. Про імпресіоністичну манеру прози М. Коцюбинського і музики французького композитора К. Дебюссі йдеться в статті Л. Дем'яненко, інтертекстуальність музичного символу в образній структурі новел І. Франка, О. Кобилянської, М. Яцкова досліджує Н. Науменко.

Ухвалили: наукову інформацію з теми «Література у зв'язках із музикою: аспекти синтезу», викладену проф. Л.М. Горболіс, узяти до відома.

Керівник науково-методичного семінару
кафедри української мови і літератури

доц. В. В. Герман